

Tadqiqot **UZ**

**ЎЗБЕКИСТОН
ОЛИМЛАРИ ВА
ЁШЛАРИНИНГ
ИННОВАЦИОН
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАРИ
МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

2021

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидаги изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

31 DEKABR
№35

CONFERENCES.UZ

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ
ТУТГАН ЎРНИ

1. Рустамова Дилбар Рустамовна	
КОРПОРАТИВ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ХАЛҚАРО ТАЖРИБАСИ	7
2. Шомансурова Зилола Абдувахитовна	9
АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИ МОҲИЯТИ ВА ЗАРУРЛИГИ	9
3. Suvanova Zamira Ikromovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY TIZIMLARNI INNOVATION RIVOJLANTIRISH OMILLARI	12
4. Матякубов Умиджон Рахимович	
ОРОЛБЎЙИ МИНТАҚАСИ ТУРИЗМ СОҲАСИГА ИННОВАЦИЯЛАРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	14

АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТИ МОҲИЯТИ ВА ЗАРУРЛИГИ

Шомансурова Зилола Абдувахитовна

Тошкент давлат иқтисодиёт
университети мустақил тадқиқотчиси
Телефон: + 998935485000
zilolahonshomansurova@gmail.com

Аннотация: Акциядорлик жамиятларда инновацияларни фаолиятини ривожлантиришда инновацияларнинг асосий йўналишларига ҳисобланган комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш, электрлаштириш, ишлаб чиқаришни электронлаштириш ва рақамлаштириш усулларида кенг фойдаланиш лозим ҳисобланди.

Калит сўзлар: Илмий-техник тараққиёт, инновация, венчур капитал, молиявий маблағ, устав капитал, инвестиция, самарадорлик кўрсаткич.

Акциядорлик жамиятларда инновацияларни ривожлантириш, унинг асосий фаолиятининг ажралмас қисми бўлиб, маҳсулотнинг ва умуман корхонанинг рақобатбардошлигига таъсир ўтказади. Рақобатбардошлик ишлаб чиқаришдаги фойда ва самарадорлик кўрсаткичларида намоён бўлади. Ривожланган давлатлар тажрибаси корхоналарда инновациянинг иқтисодиётдаги роли муҳимлигини кўрсатди. Инновация – илмий-техник тараққиётнинг (ИТТКИ) намоёни бўлиб, у товарлар ва хизматларнигина эмас, балки акциядорлик жамиятни фаолиятини, ҳозирги замон талабига мослаштиради ва такомиллаштиради. Акциядорлик жамиятларида инновация – илмий –техника тараққиётини микро даражада намоёндоси бўлиб ҳисобланади.

Замонавий акциядорлик жамиятларидаги ташкил этилаётган инновацияларнинг асосий йўналишларига:

- комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш;
- электрлаштириш;
- ишлаб чиқаришни электронлаштириш;
- янги материалларни тадбиқ этиш;
- янги технологияларни ўзлаштириш
- рақамлаштириш киради.

Иқтисодий ислохотлар даврида ишлаб чиқаришнинг пасайиши, мамлакатимиз корхоналари инновация соҳасидаги жиддий муаммолар билан боғлиқ бўлади. Асосий қийинчиликлар ИТТКИни молиялаштиришда бўлиб, акциядорлик жамиятларининг инновация фаолиятини ўсишида унинг ўрни алоҳида ўринни эгаллайди. Лекин ушбу акциядорлик жамиятлари юқори риск билан боғлиқ бўлганлиги туфайли уни молиялаштиришни акциядорлар ўз капиталини киритишни афзал кўрмайди. Шунга қарамай, аксарият акциядорлик жамиятлар янги бозор шароитларига мослашиб барқарорликка эришмоқда.

Акциядорлик жамиятларининг ўз-ўзини молиялаштиришга ўтишлари, ўз ва ташқи инвесторларнинг маблағларини жалб этиши уларнинг инновацион фаолиятини амалга оширишга туртки бўлди. Инновациялар на фақат муҳим инвестицияларни талаб қилади, балки унга ажратилган молиявий маблағларни самарали бошқариш ва юқори кўрсаткичларга эришишни ҳам кўзлайди.

Инновацияларни молиялаштиришда венчур корхоналари муҳим аҳамият касб этади. Венчур корхоналар мураккаб тузилган бўлиб, илмий ғояларни технология ва маҳсулотларга айлантириш билан боғлиқ бўлган ишланмаларни синаш, ишни маромига етказиш, уни саноатга инновация сифатида тадбиқ этиш билан шуғулланади. Ҳозирги давирдаги кичик венчур корхоналар эгилувчан ва ҳаракатланувчан субъект бўлиб, юқори ва аниқ мақсадга йўналтирилганлиги билан фарқланади, бу корхона ходимлари ва инвесторларни биринчи навбатда ишлаб чиқилган ғоя, технология, объект, тадқиқотларни кам харажат билан тезликда

муваффақиятли татбиқ этилиши учун тўғридан-тўғри манфаатдорлигида ифодаланади.

Венчур корхоналар шартнома асосида юридик ва жисмоний шахсларнинг маблағлари ҳисобига ташкил этилади. Венчур, молиялаштиришни ўзига хос бўлган юқори хавфлилик даражасига эга бўлган фаолият тури бўлиб, бевосита сарфланадиган инвестициялар акциядорлик жамияти акциясининг маълум бир қисмига алмаштирилади, бунда венчур фаолияти фақатгина ишонч асосида амалга ошади ва ўзи тадқиқотларни олиб бормади.

Келажаги бор технологияни тижорат мақсадида амалга ошириш учун бизнесни қўллаш мақсадида ўз улушини сотиш мумкин. Венчур бизнесига инвестицияларнинг сарфланишининг асосий хусусияти ҳеч қандай кафолатсиз амалга оширилади, венчур корхоналар томонидан ҳеч қандай моддий таъминлаш бўлмайди.

Шундай қилиб венчур корхонасига инвестициялар сарфлашни қуйидаги хусусиятларга ажратиб кўрсатиш мумкин:

- 1) Молиявий маблағлар ҳеч қандай кафолатсиз ва моддий таъминотсиз амалга оширилади;
- 2) Инвестор устав капиталида албатта ўз ҳиссасига эга бўлади;
- 3) Маблағлар узоқ вақтга ва қайтариб олмаслик шарти билан берилади;
- 4) Инвестор корхонани бошқаришда фаол иштирок этади.

Венчур корхоналар фан сиғими юқори бўлган иқтисодиёт тармоқларида кенг тарқалади, бу корхоналар илмий тадқиқотлар инженерлик ишланмаларини олиб боришга ихтисосланганлиги, натижада ҳозирги даврда кичик бизнеснинг илмий тадқиқотлар ва ишланмалардаги ўрни сезирарли тарзда ошганлигини кўришимиз мумкин.. У кичик ва ўрта тадқиқот олиб бораётган юқори технологияга эга бўлган фирмаларни замонавий техникага ўлчамлари мос келадиган (микропроцессорлар, микро ЭХМ, микрокомпьютерлар) юқори технологик даражада бўлган технологиялар ва ишланмаларни нисбатан кам харажатлар билан ишлаб чиқариш имкониятини беради [1].

Бундай корхонани ташкил этувчи ташаббускорлар, келажаги борғояларга ўзини бағишлаган йирик фирмаларнинг лабораторияларида белгиланган қатъий дастур ва марказлашган дастур асосида ишлайдиган озчиликдан иборат бўлган гуруҳлар, қобилиятли муҳандислар, ихтирочилар, олимлар, янгиликларни ишлаб чиқаришга татбиқ этувчи менежерлар ҳисобланади. Тадқиқотларни ташкил этишни бундай усули илмий кадрлар салоҳиятидан (бюрократларнинг таъсиридан қутилган) унумли ҳолда фойдаланиш имкониятини беради. Таваккал иш юритувчи корхоналар – инновация жараёнининг дастлабки босқичида (корхона ҳақида маълумоти фан ва техникадаги янги ғояларни қабул қилиш қийин бўлган ҳолатда) қобилиятларни сақлаб қолишнинг ўзига хос шакли бўлиб қолади [2].

Венчур корхоналарнинг афзаллиги: эгулувчанлиги, ҳаракатчанлиги жуда мослашувчанлиги, изланишларни тезда ўзгартириш, уни тезда англаб олиш ва янги ғояларга баҳо бериш кабиларда ифодаланади.

Бозордаги рақобат кураши, фойда олишни мақсад қилиб қўйган ишланмаларни амалга оширувчилардан тадқиқотларни тезда амалга оширишни талаб этади.

Йирик акциядорлик жамиятлар қимматбаҳо асбобларга, бозорда мустаҳкам мавқега эга бўлсада, ишлаб чиқаришда технологик қайта куриш ва ҳар-хил экспериментларни амалга оширишни хохламайдилар.

Шунинг учун улар кичик фирмаларни молиялаштиради, улар муваффақиятга эга бўлган синалган йўлда боришни афзал кўради.

Шундай қилиб венчур бизнеси:

- янги хўжалик бўлинмаларни вужудга келиши билан анъанавий илмий тадқиқотлар ва мамлакатнинг иқтисодий таркибини ўзгартиради.
- юқори малакали мутахассисликларнинг бандлигини оширади;
- анъанавий иқтисодиёт тармоқларини техника билан янгидан таъминлашини кучайтиради;
- йирик акциядорлик жамиятларни бошқариш тамойиллари ташкилий таркибини тақомиллаштиришга ундайди;
- келажакга мўлжалланган мақсадга эришиш учун венчур капитали кўринишидаги

махсус кредит-молия тизими бўғинини шакиллантириш лозимлигини кўрсатади [3].

Мамлакатимизда ишлаб чиқаришни модернизациялаш бўйича олиб борилаётган ислохотлар нафақат корхоналарда ишлатиладиган техника ва технологик жараёнларни янгилашни, балки бошқарув ва ҳисобини ташкил етишда инновацион ёндашувни талаб этади. Шу нуқтаи назардан акциядорлик жамиятларда ишлаб чиқарилган маҳсулотларни баҳолашнинг амалиётда қўлланиладиган айрим жиҳатларини тадқиқ етиш катта аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Бочаров В.В., Леонтьев В.Е. Корпоративные финансы. -Спб.: Питер, 2008. - 424 с.
2. Гаврилова А.Н. и др. Финансовый менеджмент. -М.: КНОРУС, 2008. - 432 с.
3. Галицкая С.В. Финансовый менеджмент. Финансовый анализ. Финансы предприятий: Учебное пособие. -М.: Эксмо, 2014. - 433 с.